

FLOTA RUSĂ ÎN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XX-LEA ÎN MAREA NEAGRĂ. ÎN JURUL UNUI DOCUMENT INEDIT

Mihail ZAHARIADE¹, Valentin MARIN²

zahariade@gmail.com valentinmarin2005@yahoo.com

RÉSUMÉ: Le but de cet article est d'envisager les raisons qui ont contribué à la révision complète des concepts concernant la construction des navires de bataille, dans le commandement de la marine russe et qui, par conséquent, ont forcé le changement des canons dans le développement de la flotte maritime de Russie, au début du XXe siècle.

MOTS-CLES: flotte russe, forces navales, navires cuirassés de bataille

Rezultatele războiului din Crimeea și a războiului ruso-turc din anii 1877–1878 au dus la revizuirea completă a concepțiilor de construcție a navelor de luptă în cadrul comandamentului naval rus. În consecință, experiența dezastrului din războiul ruso-japonez din anii 1904–1905 a forțat schimbarea canoanelor în dezvoltarea flotelor maritime ale Rusiei la începutul secolului al XX – lea. Au apărut două tendințe: prima – dezvoltarea construcției navale a vaselor cuirasate de linie în lupta de escadră; a doua – dezvoltarea forțelor navale cuirasate pentru a curma comerțul și aprovizionarea inamicului potențial pe căile de comunicație oceanice. În prima etapă a construcției navele din anii '80 ai secolului al XIX – lea, ambele tendințe au fost unite într-un singur proiect. Rezultatul acestui proiect a fost construcția crucișătorului cuirasat „*General-Admiral*”, cu un tonaj de 58.000 tone, cu o viteză de 13.5 noduri și o capacitate de marș de 2.000 de mile maritime. În afară

¹ Dr. în istorie, cercetător științific gr. 1 la Institutul Național de Istorie și Arheologie „Vasile Pârvan” al Academiei Române; membru al Diviziei de Istoria Științei a CRIFST al Academiei Române.

² Dr. în istorie, secretar al Diviziei de Istoria Științei a CRIFST al Academiei Române.

de acestea, nava păstra și totalitatea velaturii cu o suprafață de 2.270 m². Din același tip a fost construit și cuirasatul „*Hertog Edingburski*”. Următorul vas din seria cuirasatelor a fost nava de tipul „*Vladimir Monomach*”, cu o putere de foc sporită: 4 piese de calibrul 203 mm, 12 piese cu calibrul de 152 mm și 3 aparate de torpilare. Identice au fost și cuirasatele grele „*Minin*” și „*Dmitri Donskoi*”.

Fig. nr. 1 – Crucișătorul „General-Admiral”

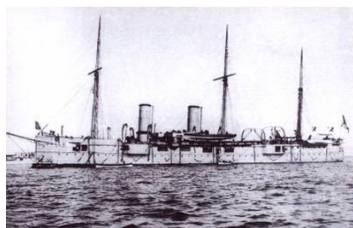

Fig. nr. 2 – Cuirasatul „Vladimir Monomach”

Fig. nr. 3 – Cuirasatul greu „Dmitri Donskoi”

Fig. nr. 4 – Cuirasatul cu 4 tunuri „Admiral Nahimov”

Completarea flotei venea câțiva ani mai târziu, prin construcția cuirasatelor cu 4 tunuri „*Admiral Nahimov*”, cu corpul total blindat, cu 4 tunuri de 203 mm și 10 piese de 152 mm. În realitate, acesta era un cuirasat de mare calibru. Acest tip se deosebea în întregime de primul cuirasat rusesc „*Piotr Veliki*” construit în anii ‘70 ai secolului al XIX -lea și care era de fapt un monitor cu bordul jos pentru acțiuni de litoral.

Concurența în construcția navală dintre Rusia și marile puteri navale, îndeosebi Marea Britanie, a dus la o cursă a înarmărilor și forțarea construcției marilor vase cuirasate oceanice. Nu vom înregistra toate numele acestor vase, anul lor de construcție și datele tactice și

tehnice, dar ne vom opri la seria principală a cuirasatelor din timpul războiului ruso-japonez. Patru crucișătoare din clasa „Borodino” au fost pierdute în crâncena luptă din 14–15 mai 1905, bătălia navală de la Tsușima, trei scufundate și unul capturat: „Imperator Alexander III”, „Borodino”, „Kniaz Suvorov”, care era vasul amiral al escadrei, „Orel”, și „Slava”, scufundat mai târziu, în timpul primului război mondial.

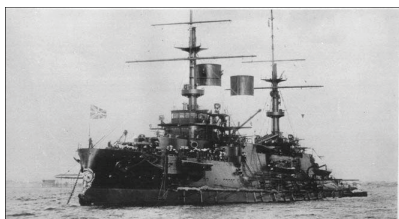

Fig. nr. 5 – Crucişătorul „Imperator Alexander III”

Fig. nr. 6 – Crucişătorul „Borodino”

Fig. nr. 7 – Vasul Amiral „Kniaz Suvorov”

Fig. nr. 8 – Cuirasatul „Orel”

Fig. nr. 9 – Crucişătorul „Slava”

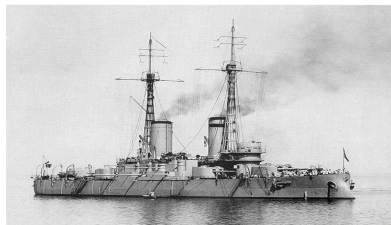

Fig. nr. 10 – Cuirasatul „Zlatoust”

Denumirea; anul construcției	Tonaj	Viteza noduri	Artileria			
			305 mm	6 țoli	calibru mic	torpiloare
<i>Kniaz Suvorov</i> ; 1902	13516	18	4	12	42	4
<i>Imp. Alexander III</i> ; 1901	13516	18	4	12	42	4
<i>Borodino</i> ; 1901	13516	18	4	12	42	4
<i>Orel</i> ; 1902	13516	18	4	12	42	4
<i>Slava</i> ; 1905	13516	18	4	12	42	4

Tabelul nr. 1 – Caracteristicile unor cuirasate din timpul războiului ruso-japonez

Cele mai moderne și puternic înarmate vase au fost cele construite pentru escadra a doua din Oceanul Pacific de tipul „*Kniaz Suvorov*”, construit în anii 1901–1902. În această serie au fost construite cinci alte nave, programul terminându-se în 1905 când a fost construit cuirasatul „*Slava*” și care a luat parte activă și la primul război mondial în Marea Baltică. În anul 1917 cuirasatul a fost scufundat de echipajul său în partea îngustă a strâmtorii Moonzund, împiedicând trecerea navelor de linie germane spre Kronstadt și Petrograd.

În lupta de la Tsushima, cuirasatul „*Orel*”, greu deteriorat, a fost nevoit să se predea flotei militare japoneze. Dacă acest rezultat a fost vina amiralului Z. P. Rojestvenskij sau ale întregului sistem de pregătire a flotei rusești de către guvernul rus, este de competența istoricilor care se ocupă de politica Rusiei în acea vreme. Nouă ne rămâne doar a semna înfrângerea primei și a celei de a doua escadre navale din Oceanul Pacific în războiul ruso-japonez din 1904–1905, cu toate că moralul marinarilor și ofițerilor ruși care au luptat curajos până la ultimul proiectil a fost ridicat.

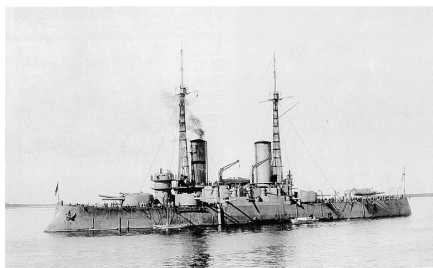

Fig. nr. 11 – Vasul de linie „*Gangut*”

Fig. nr. 12 – Vasul de linie „*Petropavlovsk*”

Fig. nr. 13 – Vasul de linie
„Imperatrîta Maria”

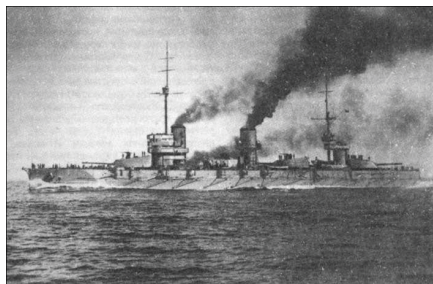

Fig. nr. 14 – Vasul de linie
„Tri Sviatitelea”

Problema construcției vaselor cuirasate pentru escadrele din Marea Neagră, atât înainte, cât și după terminarea războiului ruso-japonez nu era așa de actuală cum a fost ea pentru reconstituirea și reconstruirea flotelor maritime din Marea Baltică și Oceanul Pacific. Către începutul primului război mondial, flota maritimă din Marea Neagră avea 8 cuirasate vechi, construite în 1889–1904. Ele aveau următoarele caracteristici:

Cuirasate de escadră	Anul de construcție	Viteza noduri	Tonaj	Artilerie nr. tunuri - calibru (mm)	Putere (C.P.)	Autonomie (mile marine)	Echipaj
<i>Ecaterina II</i>	1886	15,0	11046	6-305 7-152 8-47 4 torpiloare	9000	4600	26/607
<i>Cesma</i>	1886	15,5	10181	6-305 7-152 8-47 4-37 7 torpiloare	9000	4600	26/607
<i>Sinop</i>	1887	16,5	10930	6-305 7-152 8-47 4-37 7 torpiloare	12600	2430	26/206
<i>Dvenadtiati Apostolov</i>	1890	17,0	8433	4-305 4-152 12-47 14-37 6 torpiloare	8113	1540	26/573

<i>Gheorghe Pobedenoset</i>	1892	17,0	11940	6-305 7-152 8-47 10-37 7 torpiloare	10600	2160	26/610
<i>Tri Sviatitelea</i>	1893	17,0	13318	4-305 8-152 10-47 40-37 6 torpiloare	10600	2380	26/705
Rostislav	1896	16	8880	4-254 8-152 12-47 14-37 6 torpiloare	8500	3050	26/606
<i>Potemkin/ Pantelemon</i>	1904	16	12400	4-305 8-152 40-47 4 torpiloare	11000	4500	26/606

Tabelul nr. 2 – Caracteristicile unor cuirasate rusești din Marea Neagră

În tabel nu au fost incluse cuirasatele, torpiloarele, distrugătoarele, bărcile canoniere și vasele auxiliare ale flotelor din Baltica și Marea Neagră. Trebuie precizat că în perioada primului război mondial, în componența flotelor din Baltica și Marea Neagră au fost nou integrate vase de tip „*dreadnought*”, cuirasate de tip mai mic ca „*Imperator Pavl*” și „*Andrei Pervozvannai*” în Baltica, „*Evstafii*” și „*Zlatoust*” în Marea Neagră și vasele de linie cu 4 și 12 tunuri ca navele „*Gangut*” și „*Petropavlovsk*” în Marea Baltică, precum și „*Imperatriza Maria*” și „*Imperatriza Ecaterina Velikaia*” în Marea Neagră. Este, de asemenea, de remarcat că țarul Nicolae II a ordonat înlocuirea denumirii de cuirasat cu cea de navă de linie.

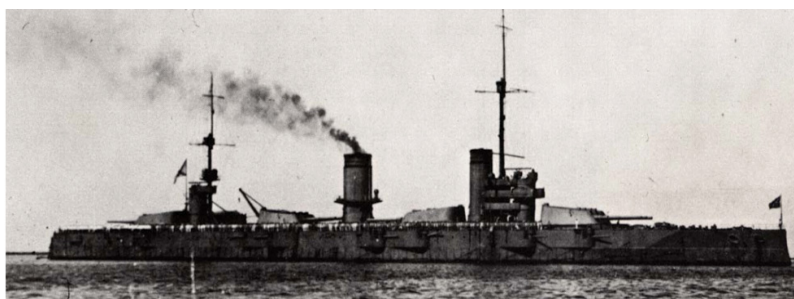

Fig. nr. 15 – Vasul de linie „*Imperatriza Ecaterina Velikaia*”

Semnificativ este și episodul din acțiunile de luptă ale flotei ruse din Marea Neagră, inclusiv a cinci nave de linie (cuiasate): „*Evstafii*”, „*Zlatoust*”, „*Panteleimon*”, inițial cunoscut sub numele de „*Kniaz Potemkin Tavricheski*”, „*Tri Sviatitelea*” și „*Rostislav*” sub comanda amiralului A. A. Ebergard, împotriva celui mai nou cuiasat greu german de linie „*Geuben*”, însoțit, printre alte nave și de nava de linie ușoară „*Breslau*” pe data de 18 noiembrie 1914, în apropierea capului Sarachi. Deși superior în viteză și armament, dar neținând cont de avertismente și numărul mare de nave rusești și masivitatea focului, în 14 minute, „*Geuben*” a primit 14 lovituri directe de la distanța de 34–40 ancaburi (185,2 m). 12 ofițeri, 103 mateloți au fost ucisi, iar 7 ofițeri și 52 de mateloți răniți. Lupta a decurs în condiții de vizibilitate proastă când un val de ceață a acoperit o buna porțiune de mare. Cuiasatele „*Evstafii*”, „*Zlatoust*” și „*Tri Sviatitelea*”, datorită metodologiei de conducere a focului de artilerie au lansat 30 de obuze de mare calibru din care aproape jumătate și-au atins ținta, lovind vasul amiral german care se afla în acel moment sub pavilion turcesc. Această luptă a fost prima dusă de cuiasatele rusești împotriva celor germane. Victoria a fost asigurată de un procedeu tactic care constă în deschiderea focului de artilerie în timpul virajului de 90° cu două piese de artilerie, moment în care, în 20 de secunde, prin 18 salve se declanșa o ploaie de metal de 5.940 kg asupra adversarului. „*Geuben*” putea și el declanșa o astfel de ploaie în 15 secunde, cu o cantitate de 6.300 kg. Este evident că „*Geuben*” era superior vechilor cuiasate de linie rusești chiar și la capitolul viteză, cu 12–13 noduri pe ora față de 9–10 a celor rusești, ceea ce îi asigura superioritatea în manevre și alegerea distanței în luptă. Numai masivitatea loviturilor și numărul superior de nave, ca și experiența dobândită în timpul bătăliei de la Tsushima cu flota japoneză a asigurat flotei rusești o victorie în această primă bătălie navală. Totuși, cuiasatul „*Evstafii*” a fost deteriorat în urma contraloviturilor germane, când 5 ofițeri și 53 mateloți au fost ucisi. „*Geuben*” a fost nevoit să rămână pentru reparații doua săptămâni.

Aceasta poate fi considerată cea mai importantă bătălie navală din Marea Neagră a flotei ruse, pentru că în anii ce au urmat, acțiunile ei s-au redus la incursiuni ale torpiloarelor de tipul „*Novik*”. Scufundarea umiltoare a celei mai mari părți a flotei rusești din Marea Neagră în golful Temescaia de lângă Novorosiisk din ordinul lui V. I. Lenin, atunci președintele Sovnarcomului, începea să pună capăt unui remarcabil

efort al guvernului imperial spre modernizarea flotei și transformarea Rusiei într-o mare putere navală.

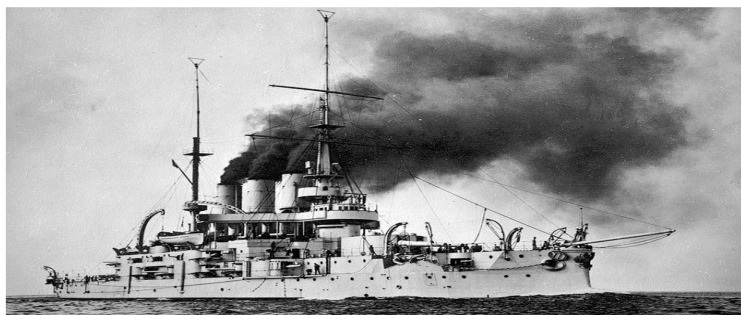

Fig. nr. 16 – Cuirasatul „*Kniaz Potemkin Tavrisheski*”

Totuși, nu întreaga flota rusă din Marea Neagră a fost imediat scufundată. La începutul anului 1918, cuirasatele „*Panteleymon*” (fost Bronenoiset „*Kniaz Potemkin Tavrisheski*”), „*Dvenadtati Apostolov*”, „*Tri Sviatitelea*” și „*Evstafii*” au rămas în rada portului Sevastopol până în 1921–1922 când toate navele au fost dezarmate și tăiate din ordinal aceluiași SOVNARCOM.

Cuirasatul „*Rostislav*” a fost scufundat special din ordinul baronului Vranghel-comandantul garzii albe din Crimeea, lângă portul Kerci, în 1920. Soarta altor nave a fost diferită însă nu mai puțin tristă. Cuirasatul „*Gheorghe Pobedonoset*” și nava de linie „*Volea*” fostul „*Imperator Alexandr III*” au plecat cu o flotilă condusă de Vranghel în portul Bizerta din Tunisia împreună cu câteva distrugătoare. Cuirasatul de linie „*Imperatriza Maria*” a explodat ca urmare a unei diversiuni germane în portul Sevastopol în 1916. Dar cea mai tristă soartă au avut-o cuirasatul de linie „*Ecaterina Velikaya*” împreună cu distrugătorul „*Kerci*” și cu toată jumătatea rămasă din flota rusă lângă Novorosiisk, în golful Temskaya, din ordinul Sovnarcomului Rusiei sovietice sub conducerea aceluiași V. I. Lenin.

Merită amintit aici și episodul cuirasatului „*Kniaz Potemkin Tavrisheski*” la bordul căruia în 1905 a avut loc o revoltă a marinarilor, înăbușită de guvernul țarist. Nava a fost reținută în portul Constanța de autoritățile române dar restituită Rusiei care i-a schimbat numele în „*Panteleymon*”.

Într-o viitoare comunicare vom aborda problema Flotelor I și II din Oceanul Pacific care dispunea de cuirasate de tip „Suvorov” și „Borodino”. Această flotă extrem de complexă și de dimensiuni apreciabile face, în prezent, obiectul unui program de lungă durată a marinei ruse care își propune să analizeze structural și istoric întreaga componentă, până la ultimul membru al echipajului, a scutului rusesc spre acest Ocean de la începuturi până la cel de al doilea război mondial.

Bibliografie

- [1] Adams, A.E. 1964. *Die Wiederaufstieg der Russische Kriegsmarine in den Jahren 1910–1915*, Marine Rundschau no. 61, p. 12–21.
- [2] Arens, E. 1904. *Военно-морской флот*, Skt. Petersburg.
- [3] Belavenets, P. I. 1910. *Нужен ли нам флот и его значение в истории России*, ed. 3a, Moskva.
- [4] Elagin, S.I. 1964. *История русского флота*. Novorossiisk.
- [5] Fedotov, D. 1922. *The Russian Navy and the Revolution* in: United States Navy Institute Proceedings, No. 48 p. 896–916
- [6] Graf, H. 1923. *The Russian Navy in War and Revolution. From 1914 up to 1918*, Munich, R. Oldenburg.
- [7] Greger, R. 1970. *Die Russische Flotte im ersten Weltkrieg 1914–1917*, Munchen
- [8] Novikov-Priboi, A. S. 1987. *Цушима*, Moskva.
- [9] Pleshakov, C. 2002. *Последняя Царская Армада: Эпический путешествие в Цусимском сражении*, Moscow.